

BEARTAS COMHSHAOIL: PRIONSABAIL GHINEARÁLTA AGUS CREAT BUNÚSACH

Tá beartas comhshaoil na hEorpa ag brath ar na prionsabail réamhchúraim, seachaint agus truailliú a cheartú ag an bhfoinse, agus ar an bprionsabal go n-íocann an truaillitheoir. Socraíonn cláir ghníomhaíochta comhshaoil ilbhliantúil an creat do ghníomhaíocht sa todhchaí i ngach réimse den bheartas comhshaoil. Tá siad leabaithe i straitéisí cothrománach agus cuireann siad san áireamh sna hidirbheartaíochtaí comhshaoil idirnáisiúnta. Ag ar deireadh, tá cur chun feidhme ríthábhachtach.

AN BUNÚS DLÍ

Airteagal 11 agus Airteagal 191 go 193 den Chonradh ar Fheidhmiú an Aontais Eorpaigh (CFAE). Tá AE inniúil chun gníomhú i ngach réimse den bheartas comhshaoil, amhail truailliú aeir agus uisce, bainistiú dramhaíola agus an t-athrú aeráide. Tá a raon feidhme teoranta ag prionsabal na coimhdeachta agus ag an gceanglas le haghaidh aontoilíochta sa Chomhairle i réimsí cúrsaí buiséadacha, pleanáil bhaile agus tuaithe, úsáid talún, bainistiú acmhainní uisce cainníochtúla, rogha foinsí fuinnimh agus struchtúr an tsoláthair fuinnimh.

BUNÚS AGUS FORBAIRT

Téann beartas comhshaoil na hEorpa siar go dtí an Chomhairle Eorpach a tionóladh i bPáras in 1972, ag a d'fhógair na Cinn Stáit nó Rialtais (i ndiaidh na chéad chomhdháil NA maidir leis an gcomhshaoil) an gá le beartas comhshaoil don Chomhphobail a rachadh le hais an fairsingiú eacnamaíoch, agus ghlaigh sí ar chlár gníomhaíochta. Thug an Ionstraim Eorpach Aonair ó 1987 'Teideal Comhshaoil' nua isteach, a chuir ar fáil an chéad bhunús dlí le haghaidh beartas comhshaoil comhpháirteach a raibh na haidhmeanna aige cáilíocht an chomhshaoil a chaomhnú, sláinte an duine a chosaint, agus úsáid réasúnach acmhainní nádúrtha a áirithiú. Neartaigh athbhreithnithe ar na conarthaí ina dhiaidh sin gealltanais an Chomhphobail chun an comhshaoil a chosaint agus an ról atá ag Parlaimint na hEorpa ina forbairt. Ba é Conradh Maastricht (1993) a rinne réimse beartais oifigiúil de chuid AE den chomhshaoil. Thug sé isteach leis an nós imeachta na comhchinnteoireachta agus rinne sé riail ghinearálta de vótáil trí thromlach cáilithe sa Chomhairle. Bhunaigh Conradh Amstardam (1999) an dualgas chun cosaint an chomhshaoil a chomhtháthú i ngach beartas earnálach AE d'fhonn forbairt inbhuanaithe a chur chun cinn. Leagadh síos i gConradh Liospóin (2009) go mbeadh 'an t-athrú aeráide a chomhrac' mar chuspóir sonrath, agus is amhlaidh

forbairt inbhuanaithe i gcaidrimh le tríú tíortha. Thug an phearsantacht dhlítheanach cumas d'AE chun comhaontuithe idirnáisiúnta a thabhairt i gcrích.

PRIONSABAIL GHINEARÁLTA

Tá beartas comhshaoil AE bunaithe ar phrionsabail an réamhchúraim, cosaint agus truailiú a réiteach ag an bhfoinse agus ar an bprionsabal 'íoc mar a thruaillítear'. Is uirlis bainistíocht riosca é prionsabal an réamhchúraim a fhéadfar a agairt nuair atá éiginnteacht eolaíoch ann faoi riosca a bhfuil amhras faoi do shláinte an duine nó don chomhshaoil a eascraíonn as gníomhaíocht nó beartas áirithe. Mar shampla, má bhíonn amhras ann faoi na héifeachtaí díobhálacha a d'fhéadfadh teacht ó tháirge, agus má leantar — tar éis meastóireacht eolaíoch oibiachtúil — den neamhchinnteacht, féadfar treoracha a thabhairt chun stop a chur leis an dáileadh ar an táirge nó go mbainfí den mhargadh é. Is gá do na bearta sin a bheith neamh-idirdhealaitheach agus comhréireach, agus is gá athbhreithniú a dhéanamh orthu nuair a bheidh tuilleadh eolais eolaíoch ar fáil.

Is í an [Treoir maidir le Dlíteanas Comhshaoil](#) a chuireann an 'prionsabal gurb é údar an truailithe a íocfaidh as' i bhfeidhm, a bhfuil sé mar aidhm aige chun díobháil chomhshaoil do speiceas faoi chosaint nó do ghnáthóga nádúrtha, d'uisce agus d'ithir a sheachaint nó sin a leigheas ar bhealach eile. Is gá d'oibreoirí gníomhaíochtaí áirithe amhail iompar substaintí contúirteacha, nó de ghníomhaíochtaí a thugann le tuiscint sileadh in uiscí, bearta coiscitheacha a ghlacadh i gcás garbhaol don chomhshaoil. Má tá díobháil déanta cheana, tá sé d'oibleagáid orthu beartais iomchuí a dhéanamh chun é a leigheas agus íoc as na costais. Leathnaíodh raon feidhme na treorach faoi thrí chun bainistiú dramhaíl eastóscach, oibriú na láithreáin stórála geolaíocha, agus sábháilteacht oibríochtaí ola agus gáis amach ón gcósta a chur san áireamh faoi seach.

Thairis sin, tá imní faoin gcomhshaoil a chomhtháthú isteach i réimsí eile beartais AE tagtha a bheith ina ghné thábhachtach de pholaitíocht na hEorpa ón gcéad uair a tháinig sé chun cinn i dtionscnamh ón gComhairle Eorpach a raibh cruinniú aici in Caerdydd in 1998. Le blianta beaga anuas, tá dul chun cinn suntasach a dhéanamh ag an mbeartas comhshaoil, mar shampla, i réimse an bheartais fuinnimh, mar a léirítear i bhforbairt chomhthreomhar pacáiste comhtháite AE um fhuinneamh agus athrú aeráide nó sa Treochlár chun bogadh i dtreo geilleagair iomaíoch ísealcharbóin faoi 2050.

CREAT BUNÚSACH

A. Na Cláir Ghníomhaíochta Comhshaoil

Ó 1973, eisíonn an Coimisiún Cláir Ghníomhaíochta don Chomhshaoil (CGCanna) ilbhliantúla a leagan amach tograí reachtacha agus spriocanna atá le tarlú go luath le haghaidh beartas comhshaoil AE. In 2013, ghlac an Chomhairle agus an Pharlaimint an 7ú Clár CGC le haghaidh na tréimhse suas go 2020, faoin teideal 'Muid ag maireachtáil go maith, faoi shrianta ár bpláinéid'. Ag tógáil ar roinnt tionscnamh straitéiseach, leagan an clár amach naoi gcuspóir tosaíochta, lena n-áirítear: cosaint an dúlra; teacht aniar éiceolaíoch níos láidre; fás inbhuanaithe, tíosach ar acmhainní agus ísealcharbóin; agus an troid i gcoinne bagairtí sláinte a bhaineann leis an gcomhshaoil. Leagann an clár béim freisin ar an ngá atá ann leis an dlí comhshaoil AE a chur chun feidhme

níos fearr, le heolaíocht úrscothacha, le hinfheistíocht, agus chun gnéithe comhshaoil a chomhtháthú i mbeartais eile.

B. Straitéisí cothrománacha

In 2001, thug AE isteach a Straitéis um Fhorbairt Inbhuanaithe (SFI), agus ar an gcaoi sin, chuir sin leis an straitéis Liospóin a bhí ann cheana chun fás agus poist le gné comhshaoil a chur chun cinn. Athnuadh in 2006 é chun an ghné inmheánach agus an ghné idirnáisiúnta den bhforbairt inbhuanaithe an chumasc, tá sé mar aidhm ag an [SFI AE athbhreithnithe](#) an caighdeán maireachtála a fheabhsú go leanúnach trí rathúnas, cosaint an chomhshaoil agus comhtháthú sóisialta a chothú. I gcomhréir leis na spriocanna sin a bhaint amach, tá sé mar aidhm ag an [straitéis Eoraip 2020](#) don fhás ‘cliste, inbhuanaithe, cuimsitheach’ a mhúnlú. Faoina scáth, taispeánann an [‘tionscnamh suaitheanta le haghaidh Eoraip atá tíosach ar acmhainní’](#) an bealach chun fás eacnamaíoch inbhuanaithe a bhaint amach agus tacaíonn sé le hiomlaoid i dtreo geilleagair ísealcharbóin atá tíosach ar acmhainní. Thairis sin, in 2011 gheall AE go gcuirfidh sé deireadh le cailliúint na bithéagsúlachta agus na seirbhísí éiceachórais faoi 2020 ([Straitéis Bhitheagsúlachta an Aontais](#)).

C. Comhar idirnáisiúnta i dtaca leis an gcomhshaol

Imríonn AE ról rithábhachtach i gcaibidlíochtaí idirnáisiúnta don chomhshaol. Tá sé ina pháirtí do líon iomadúil de comhaontuithe comhshaoil domhanda, réigiúnacha nó fo-réigiúnacha ar raon leathan de shaincheisteanna, amhail cosaint an dúlra agus an bhitheagsúlacht, athrú aeráide agus truailliú aeir nó uisce a leathan trasteorann. Ag an 10 Comhdháil na bPáirtithe sa Choinbhinsiúin maidir leis an mBithéagsúlacht, a tharla in Nagoya (an tSeapáin) in 2010, rinne AE rannchuidiú mór chun comhaontú maidir le straitéis domhanda chun stad a chur le cailliúint na bithéagsúlachta faoi 2020. Ar an gcaoi chéanna, chuidigh an tAontas le roinnt comhaontuithe idirnáisiúnta móra a glacadh in 2015 ar leibhéal na Náisiún Aontaithe a mhúnlú, amhail Clár Oibre 2030 um Fhorbairt Inbhuanaithe (ina n-áirítear na 17 Sprioc domhanda Forbartha Inbhuanaithe (SFI) agus a 169 sprioc gaolmhar), Comhaontú Pháras **maidir leis an Athrú Aeráide** agus Creat Sendai um Laghdú Rioscaí Tubaistí. Rinneadh páirtí den Choinbhinsiúin maidir le Trádáil Idirnáisiúnta i Speicis Fauna agus Flóra Fiáine i mBaol (CITES) freisin de an bhliain sin.

D. Measúnú ar an tionchar ar an gcomhshaol agus rannpháirtíocht phoiblí

Tá tionscadail áirithe (príobháideach nó poiblí) is dóchúla a n-imreoidh tionchar suntasach ar an gcomhshaol, e.g. tógáil mhótarbhealach nó aerfoirt, faoi réir measúnú ar an tionchar ar an gcomhshaol ([EIA](#)). Chomh maith céanna, tá raon de phleananna poiblí agus cláir phoiblí (e.g. a bhaineann le talamhúsáid, iompar, fuinneamh, dramhaíl nó talmhaíocht) faoi réir próiseas den chineál céanna ar a dtugtar measúnú straitéiseach comhshaoil ([MSC](#)). Sa chás sin, bíonn imní faoin gcomhshaol comhtháite ag céim na pleanála cheana féin, agus cuirtear iarmhairtí a d’fhéadfadh a bheith san áireamh sular dtugtar cead nó údarú do thionscadal d’fhonn leibhéal ard chosaint chomhshaoil a áirithiú. Sa dhá chás, is gné lárnach í comhairliúchán leis an bpobal. Téann sé seo ar ais chuig an gCoinbhinsiúin Aarhus, ar chomhaontú comhshaoil iltaobhach é faoi choimirce Choimisiún Eacnamaíochta na Náisiún Aontaithe don Eoraip (UNECE), a tháinig i bhfeidhm i 2001 agus a bhfuil AE agus a Bhallstáit uile

mar pháirtithe dó. Rathaíonn sé trí chearta don phobal: rannpháirtíocht an phobail i gcinnteoireacht faoin gcomhshaol, rochtain ar fhaisnéis faoin gcomhshaol atá i seilbh údaráis phoiblí (e.g. an chaoi ina bhfuil an comhshaol nó sláinte an duine i gcás ina mbeidh éifeacht ag an gcomhshaol uirthi sin), agus an ceart ceartas a rochtain i gcás inar rinneadh neamhaird den dá cheart eile sin.

E. Cur chun feidhme, forghníomhú agus faireachán

Tá dlí comhshaoil AE ag dul i méad ó na 1970idí i leith. Tá na céadta treoracha, rialacháin agus cinntí i bhfeidhm i láthair na huaire sa réimse seo. Mar sin féin, ós rud é go ndéantar beartas comhshaoil AE a chur chun feidhme den chuid is mó ar an leibhéal náisiúnta, réigiúnach agus áitiúil, is ansin a bhraitear cé chomh éifeachtacht is atá sé, agus is fadhb mhór fós í cur i bhfeidhm agus forfheidhmiú atá easnamhach. Tá faireachán ríthábhachtach — faireachán ar an riocht atá ar an gcomhshaol agus faireachán ar an leibhéal de dhlí comhshaoil AE a chuirtear chun feidhme araon.

Chun cur i gcoinne na héagsúlachta móra i ndáil leis an leibhéal cur chun feidhme i measc na Ballstáit, in 2001 ghlac Parlaimint na hEorpa agus an Chomhairle [caighdeán fosta \(neamhcheangailteacha\) i gcomhair cigireachtaí comhshaoil](#). D'fhonn forfheidhmiú dlí comhshaoil AE a fheabhsú, caithfidh na Ballstáit foráil do [smachtbhannaí coiriúla](#) atá éifeachtach, comhréireach agus athchomhairleach do na coireanna comhshaoil is tromchúisí. Airítear coireanna amhail: astaíochtaí nó sileadh neamhdhleathacha substaintí san aer, san uisce nó ithir; trádáil neamhdhleathach san fhiadhúlra; trádáil neamhdhleathach substaintí a ídionn ózón; agus loingsiú neamhdhleathach nó dumpáil fuill. Is líonra idirnáisiúnta é Líonra an Aontais Eorpaigh um Chur i nGníomh agus um Fhorfheidhmiú Dhlí na Timpeallachta (IMPEL) d'údaráis chomhshaoil na mBallstát AE, tíortha aontachais agus tíortha is iarrthóirí, mar aon leis an Iorua, a bunaíodh chun forfheidhmiú a mhéadú trí ardán a chur ar fáil do lucht déanta beartas, cigirí comhshaoil agus oifigigh forfheidhmithe chun smaointe agus na cleachtais is fearr a mhalartú.

I mí na Bealtaine 2016, chuir an Coimisiún tús leis an [Athbhreithniú ar Chur Chun Feidhme Comhshaoil](#), ar uirlis nua í a dearadh chun cur chun feidhme reachtaíocht chomhshaoil AE a bhaint amach ina iomlán. Feidhmíonn sí sin in éineacht lena dearbháil aclaíochta (an Clár um Oiriúnacht agus Feidhmíocht Rialála – REFIT) chun faireachán agus tuairisciú a dhéanamh ar oibleagáidí faoi reachtaíocht AE atá ann cheana ionas é a dhéanamh níos simplí agus níos neamhchostasáí.

In 1990, bunaíodh an Ghníomhaireacht Eorpach Chomhshaoil ([EEA](#)), atá lonnaithe i gCóbanhávan, chun tacú le forbairt, cur chun feidhme agus measúnú an bheartais chomhshaoil agus chun an pobal i gcoitinne a chur ar an eolas faoin scéal. Tá an ghníomhaireacht AE seo (atá ar oscailt do bhaill nach in AE dóibh) freagrach as faisnéis atá fóna agus neamhspleách a sholáthar maidir leis an riocht ina bhfuil an comhshaol agus ar an ionchas dó. Bailíonn sí, bainistíonn sí agus déanann sí anailís ar shonraí agus comhordaíonn sí an líonra Eorpaigh um fhaisnéis agus breathnóireacht ar an gcomhshaol ([Eionet](#)). Chun cabhrú le lucht déanta beartais cinní eolasacha a dhéanamh reachtaíocht agus beartais a bhaineann leis an gcomhshaol a forbairt, ritheann AE freisin clár an Aontais um fhaire agus um fhaireachán na Cruinne ([Copernicus](#)), a thugann aghaidh ar, i measc ábhair imní eile, an talamh, farraigí, an t-

atmaisféar agus athrú aeráide. Maidir le truailleáin a scaoiltear san aer, in uisce agus ar an talamh chomh maith le haistrithe as an láthair de dhramhaíl agus truailleáin i bhfuíolluisce, soláthraíonn an Clár Eorpach ar Scaoileadh agus Aistriú Truailleán ([E-PRTR](#)) sonraí fíorthábhachtacha comhshaoil ó bhreis agus 30 000 saoráid tionsclaíoch in AE, chomh maith le saoráidí san Íoslainn, i Lichtinstéin, san Iorua, sa tSeirbia agus san Eilvéis. Tá an clár ar fáil don phobal saor in aisce ar an idirlíon.

RÓL PHARLAIMINT NA HEORPA

Imríonn Parlaimint na hEorpa ról tábhachtach i dtaca le dlí comhshaoil AE a mhúnlú. I rith a hochtú téarma, bhí sí ag plé le reachtaíocht a eascraíonn ón bplean gníomhaíochta don gheilleagar ciorclach (maidir le dramhaíl, cadhnraí, feithicil a bhfuil a ré caite, líonadh talún, etc.), saincheistanna maidir le hathrú aeráide (daingniú Comhaontú Pháras, comhroinnt díchill, cuntasaíocht d'úsáid talún, athrú ar thalamhúsáid agus foraoiseacht i ngealltanais an Aontais i dtaca le hathrú aeráide, athchóiriú ETS, etc.) agus tuilleadh.

D'aithin an Pharlaimint arís agus arís eile an gá atá ann le cur chun feidhme níos fearr bheith ina phríomhthosaíocht. I rún maidir le 'feabhas a chur ar sholáthar na sochar ó bhearta comhshaoil AE: muinín a thógáil trí eolas níos fearr agus trí fhreagrúlacht', cháin sí an leibhéal míshásúil chur chun feidhme an dlí chomhshaoil sna Ballstáit, agus rinne sí roinnt moltaí i gcomhair cur chun feidhme níos éifeachtaí, amhail na cleachtais is fearr a scaipeadh idir na Ballstáit agus údaráis réigiúnacha agus áitiúla. Ina seasamh ar an gclár gníomhaíochta don chomhshaoil reatha, leag an Pharlaimint béim ar an gá atá ann chun an dlí comhshaoil AE a fhorfheidhmiú níos déine. D'éiligh sí ina theannta sin go mbeadh tuilleadh slándála ann le haghaidh infheistíochtaí a thacaíonn le beartas an chomhshaoil agus le hiarrachtaí chun an t-athrú aeráide a chomhrac, agus chun aird níos mó agus níos fearr a thógáil d'inní i dtaca leis an gcomhshaoil i mbeartais eile.

Tina Ohliger
05/2019

